

خلاصه کتاب احکام کسب و کار

نویسندگان: دکتر محمد تقی امینی، دکتر فاطمه عیدی، امید هادی / ناشر: پیام نور

فصل اول: اهمیت و ارزش کسب و کار در اسلام

■ ارزش کار و کارگر

- ✓ یکی از پایه‌های مهم اقتصاد اسلامی، «کار» است.
- ✓ اسلام برای کارهای تولیدی به‌ویژه کشاورزی، دامداری، کارهای توزیعی و کسب و تجارت، اهمیت بسیار قائل است.
- ✓ اسلام مردم را از بیکاری، تنبلی و سهل‌انگاری به شدت نهی کرده است.
- ✓ یکی از صورت‌های مختلف آزمون‌های الهی، «آزمون مالی» است.
- || **نقطه کور:** آزمون مالی، آزمونی دشوار و لغزاننده است.

■ احکام کسب و کار

- ✓ تلاش اقتصادی برای گذران زندگی، خوب و عبادت است، به شرط آنکه درآمدها به حرام آمیخته نشود و ثروت نامشروع به دست نیاید.
- ✓ در قیامت درباره «مال» دو سؤال می‌پرسند: ۱. از کجا آوردی؟ ۲. در کجا صرف کردی؟
- || **نقطه کور:** طبق روایات، در «حلال» مال حساب است و در «حرام» آن عقاب.
- ✓ در روایات آمده است که در آخرالزمان، به دست آوردن روزی حلال، مثل نگه داشتن آتش گداخته در کف دست است (دشوار و طاقت‌فرسا).
- ✓ ثروت، انسان را وسوسه می‌کند و بعضی‌ها در پی آنند که به هر قیمتی شده «پولدار» شوند.
- ✓ «تفکر مکتبی» ویژگی‌ای است که همه شؤون زندگی مسلمان (از جمله مسائل اقتصادی) را تحت پوشش قرار می‌دهد.
- ✓ زیستن در چارچوب مکتب دشوار است، اما فضیلت است.
- ✓ خروج از دایره تعهد مکتبی، گرچه آسان است اما عواقب تلخ و دردناکی دارد.
- ✓ امام باقر (ع) انسان بیکار را به مردار تشبیه کرده است.
- ✓ حضرت علی (ع) فرمود: «مبغوض‌ترین افراد نزد خداوند کسی است که شب را سراسر به خواب رود [بسان مرداری گندیده] و در روز بیکار و تنبل باشد».
- ✓ امام صادق (ع) بیکاری را از جانب شیطان می‌داند.
- ✓ از نظر اسلام، بدترین فرد کسی است که بتواند کار کند اما بیکار و سربرار جامعه باشد.
- || **نقطه کور:** طبق احادیث، «شر الناس» (بدترین مردم) کسی است که سربرار دیگران باشد.
- **اهمیت و ارزش کسب و کار در اسلام**
- ✓ آیات قرآن می‌آموزند که خداوند جهان را برای انسان مسخر ساخته و نعمت سلامتی، توانایی کار، عقل و بینش داده تا از آن‌ها استفاده کند.
- ✓ انسان به‌وسیله کار زندگی خود را می‌سازد و نقش خود را تثبیت می‌کند.

- ✓ کار عمده ترین فعالیت زندگی انسان است که به زندگی معنا می دهد و زمینه رشد قوای روحی، معنوی و جسمی را فراهم می آورد.
- ✓ کار، نیاز انسان را به راحتی و بدون کوشش برطرف می کند و اوقات خود را پیوسته به بیکاری و فراغت نمی گذراند.
- ✓ بیکاری مایه فساد و تباهی سوق است.
- ✓ پیامبر (ص) فرمود: اگر کسی از شما گرفتار عسرت و تنگی شد، باید دنبال کار برود و خود و خانواده خود را گرفتار غم و اندوه (فقر) نسازد.

- ✓ امام صادق (ع) فرمود: خیال نکنید روزی از آسمان برای کسی که در خانه نشسته فرو خواهد افتاد.
- ✓ پیامبر (ص) فرمود: من دشمن دارم کسی را که دهانش را به دعا بگشاید و بگوید «روزیم ده» ولی کار و کسب را رها کند.
- ✓ رسول خدا (ص) فرمود: دعای مردی که در خانه اش بنشیند و بگوید پروردگارا روزی ام ده و در پی کسب روزی نرود، پذیرفته نمی شود.

■ کسب و کار (ادامه روایات)

- ✓ امام صادق (ع) درباره عمر بن مسلم که تجارت را رها کرده و به عبادت پرداخته بود فرمود: وای بر او! مگر نمی داند دعای بیکار پذیرفته نمی شود.
- ✓ اگر کسی در خانه خدا را عبادت کند ولی هزینه زندگی اش را دیگری تأمین کند، آن تأمین کننده عابدتر است.
- ✓ رسول خدا (ص) فرمود: کسی که برای تأمین هزینه زندگی پدر و مادر و بی نیازی آنان و همسر و فرزندان بکوشد، کارش «در راه خدا» است.

|| نقطه کور: کسی که برای مال اندوزی و بی نیازی از مردم بکوشد، کارش «در راه شیطان» است.

■ سفارش بزرگان اسلام در رابطه با کارگر

- ✓ پیامبر اکرم (ص) فرمود: کسی که مزد اجیری را کم دهد، خداوند عملش را باطل می گرداند و بوی بهشت را بر وی حرام می کند.
- ✓ بوی بهشت از مسافت پانصدساله به مشام می رسد.
- || نقطه کور: کم دادن مزد اجیر (کارگر) از گناهان کبیره است.
- ✓ امام رضا (ع) فرمود: مزد کارگر را پیش از آنکه عرقش خشک شود بدهید.
- ✓ نهی رسول الله (ص) از اینکه کارگری به کار گرفته شود، مگر آنکه مزدش معلوم باشد.
- || نقطه کور: تعیین مزد پیش از شروع کار ضروری است.

■ کسب و کار از منظر قرآن

- ✓ مردانی که تجارت و داد و ستد آنان را از یاد خدا و برپا داشتن نماز و دادن زکات غافل نمی کند (سوره نور).
- ✓ در مقابل بهترین اعمال، خداوند پاداش و فضل خود را به آن ها می دهد.
- ✓ سوره جمعه: هرگاه (شما را) برای نماز روز جمعه بخوانند، فی الحال به ذکر خدا بشتابید و کسب و تجارت را رها کنید.
- ✓ پس از پایان نماز جمعه، در زمین منتشر شوید و از فضل و کرم خدا (روزی) بطلبید.
- ✓ سوره مطففین: پیمانه را تمام بدهید و از کم فروشان نباشید.
- ✓ وای بر کم فروشان! آنان که چون از مردم کیل می ستانند آن را پر می کنند، و چون برای مردم می پلایند یا می کشند از آن می کاهند.
- ✓ سوره اسراء: هر چه را به پیمانه (یا وزن) می سنجید تمام بپیمایید و با ترازوی درست و عادلانه بسنجید.
- ✓ تجارت درست، موجب عاقبت بخیر است.

■ اهمیت تنظیم اسناد اقتصادی و مالی

✓ بزرگ‌ترین آیه قرآن کریم، آیه ۲۸۲ سوره بقره است که مربوط به اهمیت تنظیم اسناد اقتصادی و مالی است.
✓ دستورات اسلام در معاملات (طبق آیه ۲۸۲ بقره):

۱. چون به قرض و نسیه معامله کنید تا زمانی معین، سند و نوشته در میان باشد.

۲. نویسنده درستکاری معامله میان شما را بنویسد (کاتب نباید خودداری کند).

۳. مدیون (بدهکار) باید مطالب را املا کند و از خدا بترسد و چیزی نکاهد.

۴. اگر مدیون سفیه یا ناتوان است، ولی او به عدل املا کند.

۵. دو تن از مردان خود را گواه گیرید.

۶. اگر دو مرد نبود، یک مرد و دو زن گواه گیرید (تا اگر یکی فراموش کرد، دیگری یادآوری کند).

۷. شهود نباید از رفتن (به محکمه) امتناع کنند.

۸. در نوشتن معامله (کوچک یا بزرگ) مسامحه نکنید.

|| **نقطه کور:** اگر معامله «نقد» باشد که دست‌به‌دست می‌شود، گناهی نیست که ننویسید، اما گواه بگیرید (برای جلوگیری از نزاع).

✓ اگر در سفر بودید و نویسنده‌ای نیافتید، چیزی گرو گرفته شود (رهن).

✓ امانت را باید بازگرداند و کتمان شهادت حرام است (گناه دل).

✓ مال یتیم: نزدیک نشوید مگر آنکه راه خیر و طریق بهتری (به نفع یتیم) باشد تا به بلوغ برسد.

✓ به عهد خود وفا کنید که از پیمان سؤال خواهد شد (سوره اسراء).

■ نگرش به کار به عنوان عبادت و جهاد

✓ امام رضا (ع): کسی که در پی افزایش رزق برای اداره خانواده است، پاداشش از مجاهد در راه خدا بیشتر است.

✓ امام صادق (ع): تلاش‌کننده برای اداره خانواده، مانند مجاهد در راه خداست.

✓ داستان پیامبر (ص) در بازار: کسی که جنس را ارزان‌تر عرضه می‌کند (قناعت به سود کم) مانند «مجاهد» در راه خداست.

|| **نقطه کور:** محتکر در بازار مانند «ملحد» (کافر) در کتاب خداست.

✓ در نظام اسلامی، کار عبادت و جهاد برای رفع نیازهای دیگر افراد است.

✓ آیه ۳۹ سوره نجم: برای انسان بهره‌ای جز سعی و تلاش او نیست.

✓ واژه «فضل» در قرآن (مثل جمعه: ۱۰) غالباً به معنی بیش از حد کفاف است (تشویق به کار و کسب روزی).

■ موانع استجابت دعا

✓ کسب حرام و لقمه حرام از موانع استجابت دعا است.

✓ رسول خدا (ص): هر کس دوست دارد دعایش مستجاب شود، باید کسب و روزی‌ش را پاک گرداند.

✓ حدیث: پاک کن غذای خود را و از هرگونه غذای حرام بپرهیز.

✓ امام صادق (ع): خداوند دعای بنده‌ای که در شکمش حرام باشد یا حقی از مردم بر گردنش باشد را بالا نمی‌برد (اجابت نمی‌کند).

■ کسب لقمه حلال

✓ امام علی (ع): بر تو باد استفاده از حلال و نیکی کردن به خانواده و به یاد خدا بودن در همه حال.